

بررسی وضعیت حامل‌های انرژی در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۳۹۱۷
مهرماه ۱۳۹۳

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	مقدمه
۲.....	اهمیت ایجاد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی
۳.....	مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی در ایران
۷.....	بررسی وضعیت فروش حامل‌های انرژی در برخی از مناطق آزاد و ویژه اقتصادی
۲۱.....	چالش‌های توسعه مناطق آزاد و ویژه اقتصادی
۲۴.....	نتیجه‌گیری
۲۵.....	منابع و مأخذ

بررسی وضعیت حامل‌های انرژی در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی

چکیده

مناطق آزاد و ویژه اقتصادی مناطقی‌اند که از شمول برخی مقررات سرزمین اصلی مستثنا بوده و دارای قوانین سهل‌گیرانه‌تری در برخی بخش‌هاست. اصل اساسی در پویایی باثبات هر منطقه آزاد و ویژه اقتصادی تأمین منابع و حامل‌های انرژی است. نحوه قیمتگذاری، انتقال و توزیع این منابع در این‌گونه مناطق از مهمترین عوامل توسعه به‌شمار می‌رود. گزارش‌های ارسالی از سوی برخی از مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور، نشان می‌دهد که اکثر این مناطق براساس مصوبات و ملاحظات قیمتی اعلام شده از سوی دولت به قیمتگذاری حامل‌های انرژی می‌پردازند. در صورت لزوم اصلاح قیمتگذاری حامل‌های انرژی در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی برخی از قوانین از جمله ماده (۱۸) قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی نیاز به بررسی و بازنگری خواهد داشت.

مقدمه

ایجاد مناطق آزاد، نخستین‌بار در کشورهای سوسیالیستی که دارای اقتصاد بسته بودند، مورد توجه قرار گرفت. در واقع هدف پایه‌گذاران مناطق آزاد، آزمودن تئوری اقتصاد آزاد در بخش‌هایی از کشور بود که نشانه‌هایی از پیشرفت در آنها دیده می‌شد. در ایران هم شکل‌گیری مناطق آزاد تجاری به پیشنهاد تئوری‌پردازان اقتصاد دولتی صورت گرفت. در سال‌های ۱۳۶۷ و ۱۳۶۸ به دلیل احتمال ضربه‌پذیری اقتصاد کشور از صادرات نفتی، این امر به‌طور محسوس مورد توجه قرار گرفت. آمارهای سال ۱۳۶۷ نشان می‌دهند که صادرات نفتی کشور در آن سال حدود ۷ میلیارد دلار بود. بنابراین در برنامه اول، توسعه صادرات غیرنفتی به‌عنوان یک تصمیم قطعی و یکی از بهترین ابزارها برای توسعه صادرات غیرنفتی، ایجاد مناطق آزاد صنعتی بود.

در این گزارش سعی شده است، ابتدا تصویر کلی از ویژگی‌های مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی ارائه شود و اهمیت ایجاد این مناطق، وضعیت موجود خرید و مصرف حامل‌های انرژی، به‌صورت مجزا توصیف شده و به چالش‌های توسعه مناطق آزاد و ویژه اقتصادی از جمله قاچاق سوخت اشاره شود.

اهمیت ایجاد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی

حوزه فعالیت مناطق آزاد و ویژه اقتصادی مفاهیم زیادی را پوشش می‌دهد اعم از منطقه آزاد تجاری، منطقه پردازش صادرات، منطقه آزاد املاک صنعتی و بندر آزاد. اهمیت ایجاد مناطق آزاد از آن رو است که می‌توانند از راه‌های زیر به توسعه اقتصاد ملی یاری رسانند:

(الف) ارتقای کیفی تولیدات داخلی به منظور صادرات،

(ب) جریان توسعه در مناطق محروم مجاور مناطق آزاد را تسریع خواهد کرد؛ به این مفهوم که توسعه اقتصادی بلندمدت، همچون ظروف مرتبط سبب ایجاد فعالیت‌های جدید به‌ویژه در شهرهای اطراف مناطق آزاد ویژه می‌شود،

(ج) برقراری ارتباط نظام‌مند بین اقتصاد ملی و جهانی،

(د) تأمین کمبودهای توسعه اقتصاد ملی.

توجه به زیرساخت‌ها برای تشکیل و تأسیس هر منطقه آزاد و ویژه اقتصادی و تجاری از مهمترین مسائل استراتژیک به‌شمار می‌رود و در بین زیرساخت‌های مورد لزوم، تأمین منابع و حامل‌های انرژی از اهمیت بسزایی برخوردار است. از جمله این زیرساخت‌ها می‌توان، بندر، راه، فرودگاه، برق، آب شیرین، گاز، مخابرات، انبار، گمرک و دفاتر کار و هتل‌ها و سایر را ذکر کرد و همان‌گونه که مشاهده می‌شود در تمامی زیرساخت‌های ذکر شده برای تأسیس این‌گونه مناطق، حامل‌های انرژی در اولویت توجه قرار دارد. از جمله کشورهای موفق در مدیریت حامل‌های انرژی در مناطق آزاد تجاری می‌توان کشور استونی را نام برد. استونی دارای مناطق آزاد تجاری به نام‌های پالدیسکی^۱، موگا^۲ و سیلاما^۳ است. این مناطق به دلیل دارا بودن پارک‌های بادی، نیروگاه‌های برق‌آبی و سیکل ترکیبی و نیز شیل‌های نفتی به لحاظ تأمین انرژی کشور استونی در وضعیت مطلوبی واقع شده است.

شبکه برق استونی به روسیه و لیتوانی متصل است. شرکت انحصاری دولتی استی انرژی^۴، تأمین‌کننده ۱۰۰ درصد انرژی استونی است. سیستم انرژی استونی تنها و عمده‌ترین سیستم تولید انرژی از شیل نفتی در جهان است. از ژانویه ۲۰۱۳ استونی به جمع دارندگان حراج مزایده باز برق^۵ پیوست. قیمت برق این منطقه آزاد تجاری براساس چهار محور تعیین می‌شود که عبارتند از: برق، خدمات شبکه، حمایت از انرژی تجدیدپذیر و مالیات غیرمستقیم. قیمت مزایده باز برق مطابق مصوبات و روال بازار اسپات نورد پول^۶ تعیین می‌شود.

1. Paldiski Free Trade Zone
 2. Muuga Free Trade Zone
 3. Sillamae Free Trade Zone
 4. Eesti Energia
 5. Power Open Market
 6. Nord Pool Spot

مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی در ایران

مناطق آزاد و ویژه اقتصادی در ایران به منظور دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی و توسعه بومی منطقه‌ای و نیز دستیابی به بازارهای منطقه ایجاد شده‌اند. قوانین و آیین‌نامه‌های متعددی برای تعیین چگونگی فعالیت‌ها و اداره این مناطق به تصویب رسیده که در برخی از آنها امتیازات قانونی ویژه‌ای منظور شده و آنها را از سرزمین اصلی متمایز می‌سازد.

به‌طور کلی مناطق آزاد کشور به هفت منطقه طبقه‌بندی می‌شوند که عبارتند از:

منطقه آزاد کیش: منطقه آزاد کیش با مساحتی بیش از ۹۰ کیلومتر مربع در فاصله ۱۸ کیلومتری ساحل جنوبی ایران (۳۰۰ کیلومتری غرب بندرعباس) قرار داشته و در سال ۱۳۵۸ براساس مصوبه قانونی شورای انقلاب بندر آزاد اعلام شد.^۱ مأموریت تعریف شده برای منطقه آزاد کیش در زمینه توریسم و گردشگری، تمرکز خدمات فرهنگی - رفاهی، صنایع پیشرفته، فناوری اطلاعات، ایجاد بورس خدمات تجاری نفت و کالاهای نفتی و مرکزیت یافتن در زمینه نمایشگاه‌ها و همایش‌های بین‌المللی و منطقه‌ای است.

مزایای سرمایه‌گذاری در این منطقه به اختصار عبارتند از:^۲

- معافیت مالیاتی ۱۵ ساله از تاریخ بهره‌برداری برای فعالیت‌های اقتصادی،
- عدم نیاز به روادید برای ورود و خروج خارجیان،
- آزادی کامل خروج ارز،
- انعطاف‌پذیری بیشتر عملیات بانکی،
- تضمین حقوق قانونی سرمایه‌گذاران خارجی،
- عدم محدودیت برای سرمایه‌گذاری و مشارکت خارجی،
- سرعت عمل در انجام امور اداری،
- انتقال آسان سرمایه داخل، خارج و سایر مناطق آزاد ایران،
- معافیت از عوارض گمرکی و سود بازرگانی برای واردات مواد اولیه و ماشین‌آلات صنعتی و تولیدی صنایع کیش،
- امکان سرمایه‌گذاری خارجی بدون مشارکت ایرانی،
- امکان خرید و فروش و اجاره زمین برای سرمایه‌گذاران داخلی و اجاره زمین به سرمایه‌گذاران ایرانی و خارجی عدم محدودیت خرید و فروش و تبدیل ارز،

۱. لایحه معافیت از حقوق و عوارض گمرکی کالاهایی که به منظور استفاده و مصرف و فروش وارد جزیره کیش می‌شود، مصوب شورای انقلاب مورخ ۱۳۵۸/۱۲/۱۸ و از سال ۱۳۷۲ فعالیت آن با قانون چگونگی اداره مناطق آزاد منطبق شد.

- انجام کلیه معاملات و نقل و انتقال ارزی در منطقه توسط اشخاص حقیقی و حقوقی،
 - ثبت شرکت‌ها و مالکیت‌های صنعتی و معنوی توسط سازمان منطقه آزاد،
 - آزادی ورود هر نوع کالا به استثنای کالاهای مغایر با شرع اسلام یا قوانین خاص مربوط به مناطق آزاد،
 - ترانزیت و صادرات مجدد کالاهای خارجی با کمترین تشریفات،
 - صدور کالاهای تولید شده در منطقه به خارج از کشور یا سایر مناطق آزاد با کمترین تشریفات،
 - صدور کالاهای تولید شده با رعایت قوانین ارزش افزوده به داخل کشور،
 - تعیین ضوابط حاکم بر روابط بین کارگر و کارفرما براساس قراردادهای منعقد.
- منطقه آزاد قشم:** منطقه آزاد تجاری - صنعتی قشم در سال ۱۳۶۹ پیرو مصوبه شماره ۱۳۳۶۱۶ ت. ۴۶۱ ه مورخ ۱۳۶۹/۱۱/۷ هیئت وزیران تأسیس و پیرو تبصره «۱۹» ماده واحده قانون برنامه پنج‌ساله اول توسعه بدون برخورداری از قانونی مشخص فعالیت خود را آغاز کرد. با توجه به موقعیت مکانی این منطقه و وجود منابع عظیم انرژی در آن، ایجاد شرایط مناسب برای سرمایه‌گذاری در زمینه‌هایی چون عرضه سوخت و خدمات جنبی، صادرات مجدد کالا ایجاد صنایع بزرگ به‌ویژه صنایع مرتبط با نفت و گاز، فناوری‌های زیستی پیشرفته، خدمات فنی مهندسی و نیز تأسیس ژئوپارک ملی تعریف شده است.
- منطقه آزاد چابهار:** منطقه آزاد تجاری - صنعتی چابهار با وسعت ۱۴ هزار هکتار، در سال ۱۳۷۰ بدون برخورداری از قانونی مشخص طبق مصوبه شماره ۴۳۹۹ ت ۶۸ ه مورخ ۱۳۷۰/۲/۱۸ هیئت وزیران و پیرو تبصره «۱۹» ماده واحده قانون برنامه پنج‌ساله اول توسعه فعالیت خود را آغاز کرد و به‌موجب تصویب نامه شماره ۱۸۸۰۸/ت/۲۸۵۷۴ مورخه ۱۳۸۲/۴/۱۰ هیئت وزیران بنادر شهید بهشتی و شهید کلانتری نیز به این منطقه ملحق شدند. رسالت و مأموریت منطقه چابهار ترانزیت کالا، تجارت منطقه‌ای و مبدل شدن به بارانداز کالاها و مواد اولیه منطقه‌ای است.
- منطقه آزاد انزلی:** منطقه آزاد انزلی به‌عنوان بزرگترین بندر جنوب دریای مازندران و دارای سابقه طولانی ترابری کالا بین ایران و اروپا بوده است. در فاصله ۴۰ کیلومتری بندر انزلی، منطقه آزاد انزلی محلی مناسب برای ذخیره‌سازی، ترانزیت و حمل مجدد کالا به آسیای میانه است. به‌موجب «قانون ایجاد مناطق آزاد تجاری - صنعتی آبادان و خرمشهر، جلفا و بندرانزلی»، مصوب ۱۳۸۲/۶/۲ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۸۲/۶/۱۲ شورای نگهبان قانون اساسی؛ این مناطق به‌عنوان مناطق آزاد تجاری به فعالیت پرداختند.
- منطقه آزاد ارس:** منطقه آزاد ارس در شمال غرب ایران در نقطه صفر مرزی در مجاورت با کشورهای ارمنستان، آذربایجان و جمهوری خودمختار نخجوان استقرار یافته است. طبق مصوبه مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۸۲/۶/۲ به‌منظور تسریع در انجام امور زیربنایی، عمران و آبادانی،

رشد و توسعه اقتصادی، سرمایه‌گذاری و افزایش درآمد عمومی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه‌ای، تولید و صادرات کالاهای صنعتی و تبدیلی و ارائه خدمات ایجاد و در اواخر شهریورماه ۱۳۸۳ آغاز به کار کرد. براساس مصوبه هیئت وزیران در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۷ به شماره ۲۰۷۰۸/ت/۵۳۰۸۲۰ محدوده منطقه آزاد ارس ۹،۷۰۰ هکتار اعلام شد که براساس مصوبه جدید در ۱۳۸۷/۹/۱۴، محدوده این منطقه به ۵۱ هزار هکتار شامل بخش‌هایی از دو شهرستان جلفا و کلیبر افزایش یافت. این محدوده ابلاغی در بخش متصل، محدوده اصلی را از ۹،۷۰۰ هکتار به ۲۰۵۰۰ هکتار افزایش داده است و در سه بخش منفصل نیز قسمتی از شهرستان کلیبر به وسعت ۲۴ هزار هکتار (موسوم به قلی بیگلر) و اراضی اطراف سد خدآفرین به وسعت ۶،۱۰۰ هکتار و محدوده گمرک نوردوز (مرز ایران با ارمنستان) به وسعت ۲۴۰ هکتار جمعاً به وسعت ۵۱،۰۰۰ هکتار کل محدوده منطقه آزاد ارس را تشکیل می‌دهد.

منطقه آزاد اروند: منطقه آزاد تجاری صنعتی اروند (آبادان - خرمشهر) طبق مصوبه مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۸۳/۵/۴، تأسیس شد. این منطقه، محدوده‌ای نزدیک شهرهای آبادان و خرمشهر - که اولی به دلیل تأسیس پالایشگاه آبادان در سال ۱۹۱۲ میلادی یکی از شهرهای بزرگ صنعتی کشور محسوب و دومی به دلیل وجود اولین بندر تجاری کشور از دیرباز دارای موقعیتی ممتاز نسبت به سایر نقاط و شهرهای بندری کشور بوده است - و همچنین جزیره زیبای توریستی مینو را دربر می‌گیرد. منطقه آزاد اروند در شمال غربی خلیج فارس به وسعت بیش از ۱۶۵ کیلومتر مربع در محل تلاقی اروندرود و کارون و دارای مرز مشترک با کشورهای عراق و کویت است. این منطقه از دیرباز به دلیل وجود آب شیرین رودهای کارون و اروند، امکانات حمل‌ونقل جاده‌ای، ریلی و دریایی از مناطق مرزی و نفت‌خیز کشور بوده و منجر به ایجاد اولین پالایشگاه نفتی خاورمیانه و بزرگترین بندر تجاری کشور شده است. مهمترین مزیت‌های منطقه دستیابی سریع، آسان و ارزان به بازارهای منطقه‌ای و جهانی از طریق جاده، ریل، دریا و هوا، تولید بیش از ۹۰ درصد برق آبی کشور در منطقه، انرژی ارزان، امکان ترانزیت کالا به کشورهای منطقه، امکانات و تأسیسات زیربنایی صنعتی و شهری، فرودگاه بین‌المللی آبادان، بندرگاه، بندر خرمشهر با ده اسکله فعال و قابل افزایش، شکل‌گیری بازارچه مرزی شلمچه جهت ورود و خروج کالا و مسافر، وجود پالایشگاه آبادان، وجود زیرساخت شبکه راهی و ارتباطی ریلی در منطقه و برخورداری از پتانسیل گسترش شبکه راه‌آهن، نزدیکی بندر امام و بندر ماهشهر به منطقه آبادان و خرمشهر و ایجاد فرصت‌های استفاده از تسهیلات بنادر فوق است.

منطقه آزاد ماکو: منطقه آزاد ماکو که شهرستان‌های شوط و پلدشت را نیز دربر می‌گیرد در منتهی‌الیه شمال غرب ایران قرار گرفته که از شمال با جمهوری خودمختار نخجوان و از غرب با ترکیه هم‌مرز است و نزدیکترین نقطه آذربایجان غربی به کشور ارمنستان است. منطقه آزاد تجاری صنعتی

ماکو به‌عنوان هفتمین منطقه آزاد تجاری و اقتصادی کشور پس از مناطق آزاد کیش، قشم، اروند، ارس، انزلی و چابهار شناخته می‌شود. تشکیل این منطقه به‌موجب قانون ایجاد یک منطقه آزاد تجاری - صنعتی و ۲۳ منطقه ویژه اقتصادی، مصوب ۱۳۸۹/۷/۴ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۸۹/۷/۱۴ شورای نگهبان قانون اساسی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

مناطق ویژه اقتصادی

یکی از ابزارهای لازم برای توسعه صادرات و افزایش تولید و بهره‌وری و ایجاد اشتغال در کشور، ایجاد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی است. کارکرد مناطق ویژه اقتصادی در تولید ناخالص داخلی و صادرات غیرنفتی آنچنان حائز اهمیت است که می‌توان آن را به‌عنوان یکی از مهمترین عوامل رشد و توسعه اقتصاد پایدار تلقی کرد.

در معرفی مناطق ویژه در تبصره «۲۰» قانون برنامه پنج‌ساله اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۶۸ چنین آمده است: به‌منظور پشتیبانی از تولید، گمرک ایران و سازمان بنادر و کشتیرانی موظفند حداکثر ظرف ۶ ماه از تاریخ تصویب این قانون، مناطق ویژه حراست شده‌ای را در مبادی ورودی و یا گمرکات داخلی جهت نگهداری به‌صورت امانی مواد اولیه و قطعات و ابزار و مواد تولیدی که بدون انتقال ارز وارد می‌شود تأسیس کنند. ورود کالا از مناطق مذکور جهت مصرف داخلی، تابع مقررات صادرات و واردات خواهد بود. صاحبان کالا می‌توانند بدون هیچ‌گونه تشریفات، کالای وارداتی خود را از مبادی مذکور، از کشور خارج نمایند. آیین‌نامه اجرایی این تبصره به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید. در بند «د» تبصره «۲۵» قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۷۲ نیز آمده است:

۱. به‌منظور پشتیبانی از تولیدات داخلی و توسعه صادرات غیرنفتی و ایجاد تحرک در اقتصاد منطقه‌ای، دولت می‌تواند مناطق ویژه حراست شده‌ای را در مبادی ورودی و یا گمرک‌های داخلی ایجاد کند. ورود کالا از مناطق مذکور جهت مصرف داخلی، تابع مقررات صادرات و واردات خواهد بود و صدور کالا از این مناطق بدون هیچ‌گونه تشریفات انجام خواهد شد.

۲. مناطق ویژه حراست شده که به‌موجب تبصره «۲۰» قانون برنامه اول توسعه ایجاد شده‌اند، باید فعالیت خود را با مفاد این تبصره و آیین‌نامه اجرایی آن تطبیق دهند. از آنجا که در قانون برنامه‌های اول و دوم از این مناطق به‌عنوان مناطق حراست شده گمرکی نام برده شده بود، شورای عالی در جلسه مورخ ۱۳۷۴/۳/۲۵ به‌منظور زدودن هرگونه ابهام، عنوان (منطقه ویژه اقتصادی) را جهت اطلاق به مناطق موضوع بند «د» تبصره «۲۵» قانون برنامه دوم برگزید. هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۶۷/۹/۳۰ به استناد اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی، مسئولیت مناطق آزاد و مناطق

ویژه اقتصادی را به شورای عالی مناطق آزاد محول کرد. در سال ۱۳۸۸ هیئت وزیران طی مصوبه ۴۳۵۰۵/ت/۱۵۹۱۷۶ ه مورخ ۱۳۸۸/۸/۱۰، شورای هماهنگی امور مناطق آزاد و ویژه اقتصادی (مرکب از وزرای امور اقتصادی و دارایی، صنایع و معادن، بازرگانی، معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور، رئیس دفتر رئیس‌جمهور به‌عنوان رئیس شورا - و رئیس مرکز مناطق آزاد تجاری صنعتی به‌عنوان دبیر شورا) را تشکیل و وظایف و اختیارات هیئت وزیران در قانون چگونگی تشکیل و اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی مصوب سال ۱۳۷۲ و اصلاحات بعدی آن (به‌استثنای تبصره «۲» ماده (۱) قانون مذکور) و قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران - مصوب سال ۱۳۸۴ - (به‌استثنای تبصره «۲» ماده (۱) قانون مذکور) را به وزرای عضو این شورا تفویض کرد.

بررسی وضعیت فروش حامل‌های انرژی در برخی از مناطق آزاد و ویژه اقتصادی

در بسیاری از اقتصادها، بازار جهانی تعیین‌کننده سطح قیمت حامل‌های انرژی است و دولت‌ها به‌طور مستقیم نقشی در تعیین سطح قیمت و نوسانات آن ندارند. اما در ایران، قیمت انرژی یک متغیر سیاستگذاری است و در نتیجه، تغییر قیمت انرژی برای دولت‌ها هزینه‌های سیاسی دارد. این موضوع، انگیزه دولتمردان را برای اصلاح قیمتی در این بازار کاهش می‌دهد، زیرا افزایش قیمت حامل‌های انرژی احتمالاً باعث نارضایتی عمومی از دولت می‌شود. این درحالی است که در دیگر کشورها، مردم سازوکار بازار را مسئول نوسانات قیمت انرژی می‌دانند و نزد افکار عمومی دولت مسئولیتی در مورد نوسانات قیمت حامل‌های انرژی ندارد.^۱

به‌منظور اطلاع از وضعیت قیمت و شیوه قیمتگذاری حامل‌های انرژی در مناطق آزاد با دستگاه‌های مربوطه مکاتباتی^۲ صورت گرفت که نتیجه استعلام به‌عمل آمده به‌شرح ذیل بیان شده است:

۱. سازمان منطقه آزاد ماکو

میزان قیمت و شیوه قیمتگذاری حامل‌های انرژی نظیر برق، بنزین و نفت در این منطقه مشابه مقررات کلی حاکم بر سراسر کشور بوده و بهای گاز مطابق تعرفه مربوط به استان آذربایجان غربی (اقلیم شماره یک) در نظر گرفته می‌شود.

در جداول ۱، ۲، ۳ و ۴ آمار کل فروش بنزین موتور، نفت سفید، نفت گاز و نفت کوره به تفکیک بخش‌ها در دو ناحیه سلماس و ماکو از نواحی پالایش و پخش واقع در منطقه ارومیه طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲ ارائه شده است. لازم به توضیح است که آمار فروش فرآورده‌های نفتی ارائه

۱. «طرح اصلاح بازار انرژی؛ بررسی تحولات بازار انرژی در ایران»، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، بهار ۱۳۹۳.
۲. لازم به‌ذکر است که برخی از مکاتبات صورت گرفته، پیش از آغاز سال ۱۳۹۳ بوده و پاسخ‌های ارسالی به لحاظ قیمت و وضعیت، مربوط به زمان مکاتبه انجام شده است.

شده؛ میزان کل فروش در منطقه‌ای را پوشش می‌دهد که منطقه آزاد در آن واقع شده است. برای مثال، منطقه آزاد ماکو در منطقه پالایش و پخش ارومیه واقع شده و از آنجا که امکان جداسازی و ارائه آمار دقیق فروش فرآورده‌های نفتی در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی وجود ندارد، آمار فروش به صورت کلی آمده است.

جدول ۱. میزان فروش بنزین موتور در منطقه ارومیه، نواحی سلماس و ماکو، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	منطقه ارومیه	حمل و نقل	نیروهای مسلح	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	سلماس	۷۷۵۴۸	۰	۰	۷۷۵۴۸
	ماکو	۵۴۴۲۳	۰	۰	۵۴۴۲۳
۱۳۸۶	سلماس	۷۲۰۶۴	۰	۰	۷۲۰۶۴
	ماکو	۴۱۷۹۰	۱۱۱	۰	۴۱۹۰۱
۱۳۸۷	سلماس	۶۷۸۹۹	۰	۰	۶۷۸۹۹
	ماکو	۳۶۱۲۶	۱۴	۰	۳۶۱۴۰
۱۳۸۸	سلماس	۴۷۲۴۱	۰	۰	۴۷۲۴۱
	ماکو	۳۳۰۷۷	۸۲	۰	۳۳۱۵۹
۱۳۸۹	سلماس	۳۸۲۸۵	۰	۰	۳۸۲۸۵
	ماکو	۳۲۲۶۰	۴۲	۱۴	۳۲۳۱۶
۱۳۹۰	سلماس	۳۵۰۵۸	۰	۰	۳۵۰۵۸
	ماکو	۳۲۹۱۴	۰	۰	۳۲۹۱۴
۱۳۹۱	سلماس	۳۶۷۲۶	۱۴۰	۰	۳۶۸۶۶
	ماکو	۳۶۲۳۲	۰	۰	۳۶۲۳۲
۱۳۹۲	سلماس	۳۸۷۲۵	۴۸	۰	۳۸۷۷۳
	ماکو	۳۹۸۰۵	۰	۰	۳۹۸۰۵

مأخذ: شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران.

جدول ۲. میزان فروش نفت سفید در منطقه ارومیه، نواحی سلماس و ماکو، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	منطقه ارومیه	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	اصناف	خانگی	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	سلماس	۰	۰	۰	۷۹۳	۵۲۲۶۲	۱۲۰	۵۳۱۷۵
	ماکو	۰	۰	۸۰۴	۰	۵۹۰۲۷	۱۴۲	۵۹۹۷۳
۱۳۸۶	سلماس	۰	۰	۰	۲۰۳۶	۵۳۹۸۸	۱۲۶	۵۶۱۵۰
	ماکو	۰	۰	۱۲۱۸	۶۶۳۶	۵۶۲۹۱	۳۸	۶۴۱۸۳
۱۳۸۷	سلماس	۲۱۱۱	۰	۰	۱۵۰	۶۱۳۴۷	۲۴۸۷	۶۶۰۹۵
	ماکو	۰	۰	۱۰۳۰	۳۴۳۱	۵۷۷۹۹	۱۹	۶۲۲۷۹
۱۳۸۸	سلماس	۱۹	۱۸	۰	۱۵۲	۴۴۳۳۲	۵۴	۴۴۵۷۵
	ماکو	۰	۰	۶۸۴	۲۵۱۹	۵۰۴۳۷	۰	۵۳۶۴۰
۱۳۸۹	سلماس	۰	۱۸	۰	۱۷۷	۳۰۸۱۶	۸۴	۳۱۰۹۵
	ماکو	۰	۰	۶۹۰	۳۰	۴۷۹۶۰	۰	۴۸۶۸۰

سال	منطقه ارومیه	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	اصناف	خانگی	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۹۰	سلماس	۰	۱۶	۰	۱۶۸	۳۶۹۳۷	۷۲	۳۷۱۹۳
	ماکو	۰	۰	۹۰۳	۰	۵۹۱۹۰	۰	۶۰۰۹۳
۱۳۹۱	سلماس	۰	۱۳	۵۲	۱۸۱	۳۶۵۰۷	۷۲	۳۶۸۲۵
	ماکو	۰	۰	۶۰۲	۰	۵۲۷۹۴	۰	۵۳۳۹۶
۱۳۹۲	سلماس	۰	۰	۴۸	۴۹	۲۹۴۷۸	۸۴	۲۹۶۵۹
	ماکو	۰	۰	۵۷۷	۰	۵۱۷۹۷	۰	۵۲۳۷۴

مأخذ: همان.

جدول ۳. میزان فروش نفت کوره در منطقه ارومیه، نواحی سلماس و ماکو، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	منطقه ارومیه	صنایع	اصناف	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	سلماس	۷۸۰	۵۸۵۰	۰	۶۶۳۰
	ماکو	۳۷۶۶	۳۴	۰	۳۸۰۰
۱۳۸۶	سلماس	۳۱۲	۶۶۰۴	۰	۶۹۱۶
	ماکو	۵۰۹۲	۰	۰	۵۰۹۲
۱۳۸۷	سلماس	۴۷۸۴	۳۱۷۲	۰	۷۹۵۶
	ماکو	۵۶۳۸	۰	۰	۵۶۳۸
۱۳۸۸	سلماس	۸۰۳۴	۰	۰	۸۰۳۴
	ماکو	۵۱۸۹	۰	۰	۵۱۸۹
۱۳۸۹	سلماس	۹۷۵۰	۰	۰	۹۷۵۰
	ماکو	۴۵۲۰	۵۲	۰	۴۵۷۲
۱۳۹۰	سلماس	۷۸۲۶	۰	۰	۷۸۲۶
	ماکو	۳۵۴۸	۰	۵۲	۳۶۰۰
۱۳۹۱	سلماس	۸۶۰۶	۰	۰	۸۶۰۶
	ماکو	۲۶۴۶	۰	۲۶	۲۶۷۲
۱۳۹۲	سلماس	۸۷۱۰	۰	۰	۸۷۱۰
	ماکو	۳۴۳۲	۰	۰	۳۴۳۲

مأخذ: همان.

جدول ۴. میزان فروش نفت گاز در منطقه ارومیه، نواحی سلماس و ماکو، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	منطقه ارومیه	حمل و نقل	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	اصناف	خانگی	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	سلماس	۴۱۹۰۵	۱۶۴۲	۲۳۷۷۲	۰	۷۱۸۸	۶۳۹	۹۱۰	۷۶۰۵۶
	ماکو	۵۹۱۷۰	۱۲۵۲	۷۶۶۷	۸۱	۳۰	۲۰۹	۲۳۶۱	۷۰۷۷۰
۱۳۸۶	سلماس	۳۴۵۱۰	۱۶۸۲	۱۹۵۵۴	۲۹	۱۰۳۶۲	۴۷۰	۱۱۷۰	۶۷۷۷۷
	ماکو	۵۷۸۰۸	۱۱۴۶	۷۱۴۰	۲۹۸	۳۷۳۰	۳۸	۱۲۸۳	۷۱۴۴۳
۱۳۸۷	سلماس	۳۴۴۱۸	۱۰۷۹۰	۱۷۱۲۷	۰	۴۰۴۹	۷۱۷۵	۹۲۹	۷۴۴۸۸
	ماکو	۵۱۰۲۹	۱۰۴۵	۷۴۴۰	۵۴	۸۴۳۹	۶۰۹	۷۸۹	۶۹۴۰۵
۱۳۸۸	سلماس	۲۴۷۰۱	۴۹۴۰	۲۱۰۱۶	۰	۷۱۱	۰	۸۴۰	۵۲۲۰۸

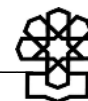
سال	منطقه ارومیه	حمل و نقل	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	اصناف	خانگی	ادارات	جمع مترمکعب
	ماکو	۴۶۰۲۳	۱۱۳۹	۱۱۴۳۴	۰	۷۵۴۱	۰	۶۲۵	۶۶۹۵۲
۱۳۸۹	سلماس	۱۵۲۲۱	۲۵۰۸	۱۸۱۷۷	۰	۹۷۱	۰	۶۸۸	۳۷۵۶۵
	ماکو	۴۲۴۴۶	۱۶۷۲	۲۱۷۸۸	۵۷	۱۴۵	۳۹۹	۶۴۳	۶۷۱۵۰
۱۳۹۰	سلماس	۲۴۸۴۸	۱۶۸۱	۱۲۰۷۹	۰	۵۲۶	۰	۱۹۴	۳۹۳۲۸
	ماکو	۷۶۰۸۹	۲۵۸۷	۱۲۸۱۸	۰	۰	۳۸	۷۵۲	۹۲۲۸۴
۱۳۹۱	سلماس	۲۴۲۹۱	۱۹۷۵	۱۴۴۶۳	۱۷۵	۵۱۶	۰	۱۴۹	۴۱۵۶۹
	ماکو	۵۰۶۲۴	۲۴۴۵	۱۲۷۲۰	۰	۰	۰	۳۹۶	۶۶۱۸۵
۱۳۹۲	سلماس	۲۰۵۴۸	۱۷۴۱	۱۲۲۳۳	۱۰۰	۱۳۶	۰	۹۶	۳۴۸۵۴
	ماکو	۵۰۲۹۹	۱۹۴۳	۱۱۸۶۰	۰	۰	۰	۲۷۱	۶۴۳۷۳

مأخذ: همان

۲. منطقه آزاد تجاری صنعتی چابهار

عدم اتصال شبکه گاز به شهرستان و منطقه چابهار باعث شده است واحدهای تولیدی در منطقه آزاد چابهار به سایر سوخت‌های فسیلی به‌ویژه نفت‌گاز وابسته شوند و نیز یکی از نیازهای عمده برای ادامه فعالیت واحدهای تولیدی دسترسی به سوخت ارزان‌قیمت است؛ لکن علی‌رغم پیگیری‌های قبلی اعطای سهمیه‌های سوخت مصرفی به‌ویژه سهمیه‌های حمایتی با سختگیری زیادی صورت می‌پذیرد. با اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، واحدهای تولیدی منطقه آزاد چابهار از شمول دریافت سوخت حمایتی ۱۵۰ تومانی همانند سرزمین اصلی حذف شده و مشمول اعطای سوخت با قیمت‌های نیمه یارانه‌ای ۳۵۰ تومانی بوده است.

در جداول ۵، ۶، ۷ و ۸ آمار کل فروش بنزین موتور، نفت سفید، نفت‌گاز و نفت کوره به تفکیک بخش‌ها در ناحیه چابهار از نواحی پالایش و پخش طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲ نشان داده شده است. لازم به یادآوری است که متأسفانه در تفکیک بخش‌ها نواحی پالایش و پخش، مناطق آزاد و ویژه اقتصادی به‌صورت مجزا مشخص نشده است و میزان فروش حامل‌های انرژی جداول ۵-۸ براساس تقسیم‌بندی نواحی پالایش و پخش ارائه شده است.

جدول ۵. میزان فروش بنزین موتور در ناحیه چابهار، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	حمل و نقل	صنایع	نیروهای مسلح	ادارات	کشتی	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	۱۱۸۵۰۷	۰	۱۱۹۲	۰	۹۵۷۴	۱۲۹۲۷۳
۱۳۸۶	۷۴۴۹۲	۰	۱۵۶۳	۱۲۲۱	۷۳۸۹	۸۴۶۶۵
۱۳۸۷	۷۷۵۳۹	۰	۳۱۴۰	۰	۱۲۶۶۴	۹۳۳۴۳
۱۳۸۸	۸۷۶۶۴	۴۰	۱۴۲۸	۴۱	۱۲۸۹۵	۱۰۲۰۶۸
۱۳۸۹	۱۰۱۱۷۰	۰	۱۳۹۳	۱۴۲۴	۱۴۰۴۰	۱۱۸۰۲۷
۱۳۹۰	۱۰۲۳۶۵	۰	۱۱۹۴	۲۶	۱۵۴۱۲	۱۱۸۹۹۷
۱۳۹۱	۱۱۶۷۹۷	۰	۱۱۵۴	۲۹	۱۳۰۰۸	۱۳۰۹۸۸
۱۳۹۲	۱۲۰۸۲۶	۰	۹۲۵	۴۴	۱۶۷۴۴	۱۳۸۵۳۹

مأخذ: همان.

جدول ۶. میزان فروش نفت کوره در ناحیه چابهار، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	صنایع	اصناف	خانگی	ادارات	کشتی	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	۳۷۸۹	۲۹۷۳	۰	۱۳۷۷۵	۱۰۶۶	۲۱۶۰۳
۱۳۸۶	۱۰۶۰۰	۰	۰	۱۷۴۶۷	۰	۲۸۰۶۷
۱۳۸۷	۱۱۹۴۷	۰	۰	۳۸۶۸۳	۰	۵۰۶۳۰
۱۳۸۸	۸۸۹۱	۰	۰	۲۶۸۵۳	۰	۳۵۷۴۴
۱۳۸۹	۱۸۶۰۹	۰	۰	۳۱۳۳	۱۱۴۹۷	۳۳۲۳۹
۱۳۹۰	۴۸۳۶	۰	۰	۱۰۳۷۲	۴۶۸۵	۱۹۸۹۳
۱۳۹۱	۳۵۹۹	۰	۰	۰	۱۹۵	۳۷۹۴
۱۳۹۲	۳۳۸۲	۰	۱۲۳	۱۲۳	۰	۳۶۲۸

مأخذ: همان.

جدول ۷. میزان فروش نفت سفید در ناحیه چابهار، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	صنایع	اصناف	نیروهای مسلح	خانگی	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	۰	۰	۰	۲۲۰۷	۰	۲۲۰۷
۱۳۸۶	۰	۰	۰	۳۴۳۰	۱۴	۳۴۴۴
۱۳۸۷	۰	۰	۰	۱۲۵۷	۰	۱۲۵۷
۱۳۸۸	۱۲	۰	۱۶	۱۲۲۰	۰	۱۲۴۸
۱۳۸۹	۲۴	۰	۰	۱۸۸۷	۰	۱۹۱۱
۱۳۹۰	۴۲	۰	۰	۷۷۸	۰	۸۲۰
۱۳۹۱	۳۸	۰	۱۸	۶۱۶۵	۰	۶۴۹۷
۱۳۹۲	۴۱	۰	۰	۳۱۹	۳۲	۳۹۲

مأخذ: همان.

جدول ۸. میزان فروش نفت گاز در ناحیه چابهار، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	حمل و نقل	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	نیروگاه	اصناف	خانگی	ادارات	کشتی	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	۱۱۵۰۱۵	۵۹۸۳۰	۵۲۹۰۰	۸۲۳۰	۲۳۳۱۱۱	۲۳۸۱۸	۰	۲۹۸۵۰	۷۹۵۸۸	۶۰۲۳۴۲
۱۳۸۶	۱۰۷۵۹۹	۵۳۲۷۹	۵۲۵۹۵	۱۱۴۰۰	۱۹۱۱۷۵	۱۷۳۸۳	۰	۲۱۸۵۰	۶۹۴۰۴	۵۲۴۶۸۵
۱۳۸۷	۱۱۳۵۵۳	۵۲۷۴۹	۴۳۳۲۸	۷۸۹۵	۲۱۱۶۵۹	۱۲۰۱۵	۲۰۰	۸۳۷۱	۱۰۵۶۹۲	۵۵۵۴۶۲
۱۳۸۸	۱۱۷۳۲۳	۲۷۴۷۲	۳۴۰۵۶	۲۸۷۹	۶۶۲۸۲۶	۸۵۹	۰	۳۳۹۵	۹۳۷۳۰	۹۴۲۵۴۰
۱۳۸۹	۱۰۹۱۷۹	۲۵۱۸۴	۴۱۳۹۰	۲۹۷۷	۷۰۵۵۸۹	۵۶۵۷	۰	۶۲۶۵	۹۳۸۴۰	۹۹۰۰۸۱
۱۳۹۰	۱۱۹۰۴۲	۲۵۲۵۶	۳۳۱۶۴	۲۸۵۲	۶۱۰۲۹۱	۴۷۱۰	۰	۴۳۳۹	۸۳۵۷۸	۸۸۳۳۳۲
۱۳۹۱	۱۲۹۳۱۱	۲۰۸۱۴	۲۱۴۴۴	۲۷۹۸	۶۹۳۳۴۷	۵۱۴۸	۰	۶۷۳۶	۹۴۱۵۲	۹۷۳۷۵۰
۱۳۹۲	۱۴۶۳۲۱	۱۰۷۷۹	۲۰۱۰۶	۲۱۳۳	۷۱۹۶۲۹	۹۲۲۵	۰	۸۶۸۴	۱۲۷۳۰۰	۱۰۴۴۱۷۷

مأخذ: همان.

۳. سازمان منطقه آزاد اروند (آبادان - خرمشهر)

وضعیت قیمت حامل‌های انرژی در این منطقه به قرار ذیل است:

قیمت سوخت کشتی و لنج به سه صورت عرضه می‌شود:

۱. **یارانه‌ای:** سوخت یارانه‌ای هر لیتر معادل ۱،۵۰۰ ریال محاسبه می‌شود، این سهمیه مختص

لنج و کشتی‌هایی است که حامل کالا بوده و با پرچم ایرانی در آب‌های داخلی نیز تردد می‌کنند و در صورتی که خالی از بار باشند قیمت سوخت به صورت نیمه یارانه‌ای و معادل ۳،۵۰۰ ریال محاسبه می‌شود.^۱

۲. **نیمه یارانه‌ای:** قیمت هر لیتر آن معادل ۳،۵۰۰ ریال است و مختص کشتی و لنج‌هایی است

که با پرچم ایرانی در آب‌های بین‌المللی تردد می‌کند. در صورتی که کشتی یا لنج ایرانی با هدف آوردن کالا به کشور خارجی سفر کند، لکن اقدام به بارگیری و آوردن کالا نکنند و خالی به کشور بازگردند قیمت سوخت به ازای رفت به صورت نیمه یارانه‌ای و قیمت سوخت برگشت معادل قیمت بین‌المللی محاسبه می‌شود.

۳. **بین‌المللی و فوب خلیج فارس:** قیمت آن حدود ۱۰،۰۰۰ دلار در هر تن متریک است که این

سهمیه مختص کشتی‌های خارجی و بین‌المللی است.

همچنین نحوه سهمیه‌بندی کشتی و لنج‌های ایرانی به صورت ذیل محاسبه می‌شود:

قدرت موتور × ۰/۱۵۱ × ساعت تردد

در جداول ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲ آمار کل فروش بنزین موتور، نفت سفید، نفت گاز و نفت کوره به تفکیک

بخش‌ها در منطقه آبادان از نواحی پالایش و پخش طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲ نشان داده شده است.

۱. پیرو مذاکره تلفنی با مدیریت بخش حمل و نقل سازمان منطقه آزاد اروند (آبادان - خرمشهر) و نظر به مصوبه شماره ۱۳۲۷۹ مورخ ۱۳۹۳/۲/۱۳ هیئت دولت این منطقه در زمان تهیه این گزارش تغییرات جدیدی به قیمت سوخت کشتی و لنج اعمال نکرده است.

جدول ۹. میزان فروش بنزین موتور در ناحیه آبادان، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	حمل و نقل	کشاورزی	نیروهای مسلح	خانگی	ادارات	جمع
۱۳۸۵	۱۲۳۴۰۴	۰	۰	۰	۰	۱۲۳۴۰۴
۱۳۸۶	۱۱۶۶۷۹	۳۴	۱۹	۵۷	۱۶۰۲	۱۱۸۳۹۱
۱۳۸۷	۱۰۲۳۰۴	۱۸۹	۴۴	۴۸۸	۳۲۶۶	۱۰۶۲۹۱
۱۳۸۸	۱۰۴۷۴۶	۷۰	۵۶	۶۳	۶۲۷۳	۱۱۱۲۰۸
۱۳۸۹	۲۰۵۹۰۸	۰	۲۰	۵۲	۰	۲۴۴۶۲۳
۱۳۹۰	۸۵۰۰۴	۰	۰	۰	۱۳۲۲۳	۹۸۲۲۷
۱۳۹۱	۹۳۵۶۰	۰	۰	۰	۱۰۶۳۹	۱۰۴۱۹۹
۱۳۹۲	۱۰۱۲۳۵	۰	۰	۳۶۰	۹۶۳۵	۱۱۱۲۳۰

مأخذ: همان.

جدول ۱۰. میزان فروش نفت سفید در ناحیه آبادان، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	خانگی	ادارات	جمع
۱۳۸۵	۴۳۵	۰	۰	۴۰۲۲	۳۳۶۷	۷۸۲۴
۱۳۸۶	۰	۰	۰	۴۲۴۴	۳۵۲۷	۷۷۷۱
۱۳۸۷	۰	۰	۰	۲۰۸۶	۲۴۱۱	۴۵۹۷
۱۳۸۸	۰	۰	۴۲	۳۱۷۲	۱۴۱۶	۴۶۳۰
۱۳۸۹	۳۶۳	۹	۱۴	۶۴۸۷	۴۰۹	۷۲۸۲
۱۳۹۰	۷	۱۰۶	۰	۲۷۷۵	۰	۲۸۸۸
۱۳۹۱	۳۰	۶۴	۱۴	۲۰۸۸	۰	۲۱۹۶
۱۳۹۲	۷۹	۷۸	۰	۲۰۳۱	۰	۲۱۸۸

مأخذ: همان.

جدول ۱۱. میزان فروش نفت گاز در ناحیه آبادان، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	حمل و نقل	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	نیروگاه	اصناف	خانگی	ادارات	کشتی	جمع
۱۳۸۵	۷۳۶۲۳	۴۷۶۳	۵۰۱۲	۶۰	۱۵۵۳۹۶	۶۲۴۱	-	۱۰۸۵۷	۲۶۹۵۱	۲۸۲۹۰۳
۱۳۸۶	۷۳۰۱۵	۳۶۲۴	۴۹۸۱	۳۳	۳۳۱۹۱	۵۶۵۵	۱۲۰	۱۹۶۸۲	۲۹۱۶۸	۱۶۹۴۶۹
۱۳۸۷	۸۸۴۴۰	۲۲۶۴	۴۶۸۱	۱۲	۳۵۰۹۲	۶۴۷۹	۰	۱۷۳۰	۴۶۴۶۱	۱۸۵۱۵۹
۱۳۸۸	۷۰۴۳۴	۱۳۴۰	۲۶۸۷	۲۶۴	۲۷۴۶۹	۵۴۵۳	۰	۱۴۱۰	۶۱۱۸۷	۱۷۰۲۴۴
۱۳۸۹	۹۰۴۹۸	۶۰۸	۴۶۰۴	۱۷۶۸	۲۶۴۵۷	۴۶۷۶	۰	۸۹۴	۶۹۶۵۲	۱۹۹۱۵۷
۱۳۹۰	۹۸۱۹۳	۵۹۹	۸۳۲۸	۲۴۲	۱۱۵۱۶۴	۳۶۹۱	۰	۴۴۷	۷۸۹۹۴	۳۰۵۶۵۸
۱۳۹۱	۷۶۳۶۵	۱۳۰۷	۷۴۳۲	۱۲	۷۴۹۳۵	۲۸۷۷	۴۱۶	۲۳۲	۱۲۲۵۹۹	۲۸۶۱۷۵
۱۳۹۲	۷۹۴۹۱	۲۷۲۵	۸۰۶۰	۰	۵۴۷۷۸	۲۱۳۳	۹۱	۳۷۷۰	۱۳۳۹۵۳	۲۸۵۰۰۱

مأخذ: همان.

جدول ۱۲. میزان فروش نفت کوره در ناحیه آبادان، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	نیروگاه	کشتی	جمع متر مکعب
۱۳۸۵	۱۸۱۵۱	۰	۰	۰	۰	۱۸۱۵۱
۱۳۸۶	۱۴۰۵۶	۰	۰	۲۳	۰	۱۴۰۷۹
۱۳۸۷	۱۱۳۵۶۹	۰	۱۱۰۹	۰	۱۵۱۴۱۰	۲۶۶۰۸۸
۱۳۸۸	۰	۲۷۶۰	۰	۰	۹۰۰۲۹۵	۹۰۳۰۵۵
۱۳۸۹	۵۶۳۷	۰	۰	۰	۰	۵۶۳۷
۱۳۹۰	۵۵۹۲	۰	۰	۰	۰	۵۵۹۲
۱۳۹۱	۴۳۹۶	۰	۰	۰	۰	۴۳۹۶
۱۳۹۲	۱۲۷۵	۳۰۰	۰	۰	۰	۱۵۷۵

مأخذ: همان.

۴. منطقه آزاد قشم

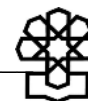
قیمت حامل‌های انرژی در قشم طبق قیمت مصوب در سراسر کشور محاسبه و از طریق شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران توزیع می‌شود. در حالت کلی نحوه قیمتگذاری حامل‌های انرژی در دو سطح خرده‌فروشی و عمده‌فروشی (فروش به مصرف‌کنندگان نهایی) قابل طرح است. در سطح خرده‌فروشی در حال حاضر، تعرفه‌های فروش برق به مشترکین مناطق آزاد معادل تعرفه‌های نزدیک‌ترین استان همجوار است. بدیهی است که با شکل‌گیری بازارهای خرده‌فروشی، قیمت‌های پرداختی مصرف‌کنندگان در همه مناطق، از جمله مناطق آزاد، تابع شرایط عرضه و تقاضای بازارهای مزبور خواهد بود.

در جداول ۱۳، ۱۴، ۱۵ و ۱۶ آمار کل فروش بنزین موتور، نفت سفید، نفت‌گاز و نفت کوره به تفکیک بخش‌ها در منطقه هرمزگان، ناحیه قشم از نواحی پالایش و پخش طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲ نشان داده شده است.

جدول ۱۳. میزان فروش بنزین موتور در ناحیه قشم، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	حمل و نقل	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	اصناف	خانگی	ادارات	کشتی	جمع متر مکعب
۱۳۸۵	۳۵۱۲۱	۰	۰	۵۷۲	۰	۰	۰	۱۶۲۲۳	۵۱۹۱۶
۱۳۸۶	۲۹۱۴۹	۰	۰	۷۷۰	۰	۰	۱۸۴۰	۱۷۲۳۷	۴۸۹۹۶
۱۳۸۷	۴۳۵۴۹	۰	۰	۷۴۶	۰	۰	۱۵۲۲	۷۹۶۲	۵۳۷۷۹
۱۳۸۸	۴۷۴۰۷	۰	۰	۴۰۱	۰	۰	۰	۱۳۹۱۰	۶۲۱۸۸
۱۳۸۹	۴۹۱۰۹	۰	۰	۶۶۰	۰	۰	۱۷۷۸	۱۵۸۹۳	۶۷۴۴۰
۱۳۹۰	۵۰۵۴۰	۰	۰	۵۰۲	۰	۰	۰	۱۵۱۸۱	۶۶۲۲۳
۱۳۹۱	۶۲۷۸۹	۰	۰	۵۶۸	۰	۰	۰	۱۱۴۰۶	۷۴۷۶۳
۱۳۹۲	۷۳۷۹۳	۱۸	۰	۴۶۷	۰	۰	۰	۱۱۷۸۶	۸۶۰۶۴

مأخذ: همان.

جدول ۱۴. میزان فروش نفت سفید در ناحیه قشم، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰

سال	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	اصناف	خانگی	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	۰	۰	۰	۰	۴۲	۱	۴۳
۱۳۸۶	۳	۰	۰	۰	۷۵	۰	۷۸
۱۳۸۷	۰	۰	۰	۰	۶۴	۰	۶۴
۱۳۸۸	۰	۰	۰	۰	۳۷	۰	۳۷
۱۳۸۹	۰	۰	۰	۰	۳۶	۰	۳۶
۱۳۹۰	۰	۰	۰	۰	۸	۰	۸

مأخذ: همان.

جدول ۱۵. میزان فروش نفت گاز در ناحیه قشم، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	حمل و نقل	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	نیروگاه	اصناف	ادارات	کشتی	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	۱۵۵۵۰	۲۷۳۷۲	۵۶	۹۰۲	۵۶۰	۱۳۵۳	۱۱۸	۱۳۳۴۶	۵۹۲۵۷
۱۳۸۶	۱۵۸۳۴	۱۰۲۴۲	۴۸	۶۹۶	۲۹۳	۱۴۲۳	۱۳۴	۱۲۳۱۹	۴۰۹۸۹
۱۳۸۷	۲۹۴۹۰	۱۵۴۱۴	۱۰۳۹	۳۹۷	۶۶۰	۱۷۸۶	۱۳۴	۱۶۶۳۱	۶۵۵۵۱
۱۳۸۸	۲۹۳۸۰	۱۹۹۵۱	۱۶۶۲	۷۲۳	۲۷۰	۲۲۵۸	۲۹۸	۲۱۲۲۰	۷۵۷۶۲
۱۳۸۹	۳۲۷۵۷	۲۷۸۸۲	۱۶۰۳	۱۵۲۴	۵۰۰	۲۴۱۴	۲۲۴	۲۵۹۳۵	۹۲۸۳۹
۱۳۹۰	۴۲۶۸۹	۳۱۱۴۵	۱۴۷۱	۲۱۱۳	۰	۲۶۱۷	۰	۲۷۸۹۵	۱۰۷۹۳۰
۱۳۹۱	۶۱۴۳۷	۱۶۶۰۵	۹۹۰	۲۱۳۵	۰	۲۴۵۷	۸	۳۱۴۷۰	۱۱۵۱۰۲
۱۳۹۲	۶۰۲۲۰۵	۱۷۵۷۲	۹۴۶	۸۰۵	۹۹	۳۰۹۳	۱۷۶	۳۶۹۶۸	۱۱۹۸۶۴

مأخذ: همان.

جدول ۱۶. میزان فروش نفت کوره در ناحیه قشم، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	صنایع	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	۱۶۸۲۱	۱۶۸۲۱
۱۳۸۶	۲۵۴۰۶	۲۵۴۰۶
۱۳۸۷	۲۴۲۰۲	۲۴۲۰۲
۱۳۸۸	۲۵۴۷۳	۲۵۴۷۳
۱۳۸۹	۲۴۷۱۴	۲۴۷۱۴
۱۳۹۰	۳۲۵۳۶	۳۲۵۳۶
۱۳۹۱	۲۹۵۷۵	۲۹۵۷۵
۱۳۹۲	۶۳۵۰	۶۳۵۰

مأخذ: همان.

۵. منطقه آزاد کیش

وضعیت مصرف، قیمت و شیوه قیمتگذاری حامل‌های انرژی در این منطقه در جدول ۱۷ به اختصار بیان شده است.

جدول ۱۷. قیمت و مصرف حامل‌های انرژی در منطقه آزاد کیش

شرح	میزان مصرف سالیانه	قیمت فروش به مصرف‌کننده	مسئول قیمتگذاری	شیوه قیمتگذاری
انواع سوخت خودروها	به میزان تقاضا	مطابق مقررات داخل کشور	دولت	یارانه‌ای دولتی
برق مصرفی	حدود ۷۰۰ هزار مگاوات ساعت	مطابق استان همجوار (هرمزگان)	سازمان آب و برق کیش با کمک وزارت نیرو + بخش خصوصی	یارانه‌ای دولتی
آب مصرفی	حدود ۷,۵۰۰,۰۰۰ مترمکعب	قیمت تمام شده	سازمان با کمک وزارت نیرو + بخش خصوصی	قیمت تمام شده + سود بخش خصوصی
خدمات هوایی	به میزان تقاضا	مطابق ضوابط کشوری	هواپیمایی کشوری	ضوابط دولتی

مأخذ: سازمان منطقه آزاد کیش.

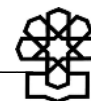
لازم به ذکر است قیمت انواع سوخت خودرو، کشتی و هواپیما مطابق ضوابط دیگر نقاط در کشور است و قیمت آب مصرف‌کنندگان از زمان‌های گذشته به صورت آزاد و با قیمت تمام شده در جزیره کیش دریافت شده است.

در ضمن با توجه به عدم اتصال جزیره کیش به شبکه سراسری برق کشور و وجود انحصار در تولید و عرضه برق در این جزیره، پس از واگذاری شرکت آب و برق به بخش خصوصی، قیمتگذاری برق تولیدی شرکت مزبور توسط وزارت نیرو صورت پذیرفته است. قیمتگذاری برق در سال ۱۳۹۰ براساس روش هزینه‌ای و قبول عملکرد هزینه‌ای شرکت (شامل هزینه‌های عملیاتی، عمومی و اداری) و هزینه فرصت سرمایه متعلق به شرکت و با لحاظ هزینه‌های برقراری انشعاب پرداختی از سوی مشترکین صورت پذیرفت.

به‌طور کلی نحوه قیمتگذاری حامل‌های انرژی در دو سطح خرده‌فروشی و عمده‌فروشی (فروش به مصرف‌کنندگان نهایی) قابل طرح است. در سطح خرده‌فروشی در حال حاضر تعرفه‌های فروش برق به مشترکین مناطق آزاد، به‌عنوان رویه، معادل تعرفه‌های نزدیک‌ترین استان همجوار است. بدیهی است که با شکل‌گیری بازارهای خرده‌فروشی، قیمت‌های پرداختی مصرف‌کنندگان در همه مناطق، از جمله مناطق آزاد، تابع شرایط عرضه و تقاضای بازارهای مزبور خواهد بود.

مناطق ویژه اقتصادی

براساس ماده (۱۸) قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی «وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسه‌ها و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت در حیطه وظایف قانونی، خدمات لازم از قبیل برق، آب، مخابرات، سوخت و سایر خدمات را در حدود امکانات و با نرخ‌های مصوب جاری در همان منطقه جغرافیایی به مناطق ارائه خواهند کرد». از این رو، با توجه به نقش مستقیم دولت در تصویب و قیمتگذاری حامل‌های انرژی در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی به وضعیت این حامل‌ها در

برخی از این مناطق پرداخته شده است:

۱. منطقه ویژه اقتصادی سرخس

منطقه ویژه اقتصادی سرخس که ۳۰۰ هکتار وسعت دارد به دلیل موقعیت جغرافیایی خود که در کانون کشورهای عضو اکو قرار گرفته است و همچنین به دلایل متعددی از جمله به خاطر موقعیت استراتژیکی و جغرافیایی به عنوان مهمترین دروازه طلایی ورود به کشورهای آسیای میانه و سرزمین پهناور چین و روسیه و پل ارتباطی بازارهای مهم تجاری آسیای مرکزی با کشورهای حوزه خلیج فارس در جنوب ایران، اروپا در غرب و کشورهای افغانستان و پاکستان در شرق است. منطقه ویژه اقتصادی سرخس در سال ۱۳۷۵ به تصویب هیئت وزیران رسید و آستان قدس رضوی به عنوان مسئول منطقه تعیین شده است. منطقه ویژه اقتصادی سرخس در ۱۱ جاده سرخس - مشهد واقع شده است. این منطقه در امتداد دو کریدور ارتباطی سنتی فعال جاده‌های شمالی - جنوبی (بندرعباس، سیرجان، کرمان، راور، فردوس، بجستان، تربت حیدریه، مشهد) و شرقی - غربی (ترکمنستان، سرخس، مشهد، نیشابور، سبزوار، شاهرود، دامغان، سمنان، تهران، قزوین، زنجان، میانه، تبریز، ترکیه، اروپا) قرار گرفته است و شرایطی بسیار مناسب به منظور نقل و انتقال جاده‌ای سریع و ایمن کالا را فراهم می‌نماید. برق ۷ مگاواتی این منطقه از طریق پست ۱۳۲ کیلوولتی سرخس تأمین می‌شود.

منطقه سرخس از مناطق غنی دارنده گاز طبیعی است. پالایشگاه گاز خانگیران در بیست کیلومتری غرب این شهرک واقع است. عملیات گازرسانی به منطقه ویژه اقتصادی سرخس به اتمام رسیده و هم‌اکنون آماده بهره‌برداری است. ظرفیت ایستگاه در حال حاضر ۱۰ هزار مترمکعب در ساعت می‌باشد که تا ۶۰ هزار مترمکعب در ساعت قابل افزایش است.

وضعیت قیمت حامل‌های انرژی در این منطقه متناسب با سیاست‌های اتخاذ شده از ناحیه دولت و سرزمین اصلی انجام می‌پذیرد.

۲. منطقه ویژه اقتصادی پیام^۱ (شرکت سهامی خاص خدمات هوایی پست و مخابرات)

وضعیت حامل‌های انرژی در منطقه ویژه اقتصادی پیام به اختصار عبارتند از:

برق: تعرفه انشعاب برق سرمایه‌گذاران مستقر در منطقه ویژه، صنعتی بوده و هزینه آن با توجه به توان درخواستی و میزان مصرف هر کدام از واحدهای صنعتی به‌طور مجزا در قبوض ارسالی اداره برق به واحدهای مذکور تعیین و توسط سرمایه‌گذار پرداخت می‌شود. شیوه قیمتگذاری تعرفه مذکور، تابع قوانین برق منطقه‌ای است.

سوخت مایع (گازوئیل): با توجه به نبود گاز در منطقه، انرژی صنایع با مصرف نفت‌گاز تأمین

۱. اساسنامه شرکت مزبور در تاریخ ۱۳۷۴/۱۱/۲۵ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است:

می‌شود. میزان سوخت مورد نیاز، براساس درخواست واحدهای صنعتی و معرفی آنها به شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی و با کنترل کامل منطقه ویژه و گمرک بوده و قیمت آن مطابق نرخ مصوب سراسری است.

گاز: در حال حاضر منطقه ویژه اقتصادی پیام فاقد گاز است. بدیهی است در صورت تخصیص گاز به منطقه ویژه، قوانین و مقررات مربوطه و همچنین قیمت آن مطابق نرخ مصوب سراسری شرکت گاز برای صنایع خواهد بود.

۳. شرکت شهرک‌های صنعتی لرستان

از تعداد ۱۵ قرارداد منعقد شده به منظور تأسیس شهرک در مناطق محروم و ویژه اقتصادی لرستان فقط تعداد ۵ واحد آن بهره‌برداری شده و در حال حاضر فعال‌اند که آب مصرفی آن توسط منطقه تأمین و گاز مصرفی نیز عمدتاً برای گرمایش فضای واحدها مورد استفاده قرار می‌گیرد و برای خطوط تولیدی آن از برق استفاده می‌شود که هزینه‌های مصرفی آن مستقیماً به دستگاه‌های مسئول از قبیل شرکت توزیع برق و شرکت گاز پرداخت و طبق تعرفه‌های صنعتی مورد محاسبه قرار می‌گیرد.

در جداول ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۱ آمار کل فروش بنزین موتور، نفت سفید، نفت گاز و نفت کوره به تفکیک بخش‌ها در دو ناحیه بروجرد و خرم‌آباد از نواحی پالایش و پخش واقع در منطقه لرستان طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲ نشان داده شده است.

جدول ۱۸. میزان فروش بنزین موتور در منطقه لرستان، نواحی خرم‌آباد و بروجرد، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	منطقه لرستان	حمل و نقل	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	اصناف	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	بروجرد	۸۵۰۵۶	۰	۰	۳۹۰	۰	۰	۸۵۴۴۶
	خرم‌آباد	۲۴۷۷۹۱	۰	۰	۱۴۰۳	۰	۱۵۰	۲۴۹۳۴۴
۱۳۸۶	بروجرد	۶۹۹۵۹	۶	۱۸	۲۸۵	۰	۰	۷۰۲۶۸
	خرم‌آباد	۱۹۱۹۸۳	۲۴۱	۰	۱۱۵۸	۰	۶۰	۱۹۳۴۴۲
۱۳۸۷	بروجرد	۷۹۰۹۷	۶۶	۰	۱۹۸	۰	۰	۷۹۳۶۱
	خرم‌آباد	۱۷۰۰۰۰	۰	۰	۸۰۴	۰	۴۱۳	۱۷۱۲۱۷
۱۳۸۸	بروجرد	۷۲۶۳۲	۱۸	۰	۲۱۶	۱۸	۰	۷۲۸۸۴
	خرم‌آباد	۱۶۲۶۸۹	۰	۶۶	۶۶	۰	۵۱۱	۱۶۳۳۳۲
۱۳۸۹	بروجرد	۷۰۳۵۱	۴۸	۰	۲۱۶	۰	۰	۷۰۶۱۵
	خرم‌آباد	۱۵۴۳۴۶	۰	۰	۱۱۴	۰	۲۰۰	۱۵۴۶۶۰
۱۳۹۰	بروجرد	۶۳۶۱۰	۳۰	۰	۱۸۰	۰	۰	۶۳۸۲۰
	خرم‌آباد	۱۵۵۷۲۶	۰	۰	۷۶	۰	۲۵۲	۱۵۶۰۵۴
۱۳۹۱	بروجرد	۶۶۵۶۲	۱۸	۰	۹۶	۰	۰	۶۶۶۷۶
	خرم‌آباد	۱۶۴۲۰۱	۰	۰	۱۱۳	۰	۲۱۴	۱۶۴۵۲۸
۱۳۹۲	بروجرد	۷۰۶۳۱	۱۸	۰	۱۴۴	۰	۰	۷۰۷۹۳
	خرم‌آباد	۱۷۳۵۲۸	۰	۰	۱۶۵	۰	۱۹۶	۱۷۳۸۸۹

مأخذ: شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران.

جدول ۱۹. میزان فروش نفت سفید در منطقه لرستان، نواحی خرم‌آباد و بروجرد، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	منطقه لرستان	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	اصناف	خانگی	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	بروجرد	۱۸	۰	۱۹۰	۳۸۹	۳۷۵۷۵	۵۴	۳۸۲۲۶
	خرم‌آباد	۰	۰	۱۸۰	۰	۱۲۷۵۱۰	۵۱۰	۱۲۸۲۰۰
۱۳۸۶	بروجرد	۶	۰	۱۰۸	۱۴۸۴	۳۳۶۵۱	۶	۳۵۲۵۵
	خرم‌آباد	۰	۰	۵۵۶	۰	۱۲۰۰۵۹	۳۰۰۶	۱۲۳۶۲۱
۱۳۸۷	بروجرد	۱۲	۰	۱۳۷	۷۴۶	۳۸۵۲۱	۰	۳۹۴۱۶
	خرم‌آباد	۰	۶۲	۳۴۹	۸۶	۷۸۳۷۳	۳۹۸۹	۸۲۸۵۹
۱۳۸۸	بروجرد	۵۲	۳۱۶	۱۲۸	۰	۴۰۴۰۳	۳۴	۴۰۹۳۳
	خرم‌آباد	۰	۰	۲۱۶	۱۲	۹۳۲۵۴	۰	۹۳۴۸۲
۱۳۸۹	بروجرد	۰	۰	۱۸	۹۵	۳۴۹۱۳	۶	۶۰۷۲۰
	خرم‌آباد	۰	۰	۲۵۲	۰	۶۰۴۶۲	۰	۲۱۰۵۹
۱۳۹۰	بروجرد	۶	۰	۹۰	۶	۳۲۳۶۸	۱۲۵	۳۲۵۹۵
	خرم‌آباد	۱۰۸۰۰	۰	۲۸۲	۰	۶۹۶۷۸	۰	۸۰۷۶۰
۱۳۹۱	بروجرد	۰	۰	۲۷	۰	۲۸۸۴۶	۱۳۹	۲۹۰۱۲
	خرم‌آباد	۲۸	۰	۲۵۳	۰	۶۵۲۷۹	۱۴	۶۵۵۷۴
۱۳۹۲	بروجرد	۰	۰	۱۸	۰	۲۵۵۲۶	۱۱۴	۲۵۶۵۸
	خرم‌آباد	۱۴	۰	۲۶۱	۰	۶۲۸۲۰	۱۴	۶۳۱۰۹

مأخذ: همان.

جدول ۲۰. میزان فروش نفت گاز در منطقه لرستان، نواحی خرم‌آباد و بروجرد، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	منطقه لرستان	حمل و نقل	صنایع	کشاورزی	نیروهای مسلح	اصناف	خانگی	ادارات	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	بروجرد	۴۵۲۹۲	۷۳۰۷	۱۲۲۱۳	۷۳۴	۵۱۰۵	۶۲۴	۸۵۳۰	۷۱۲۹۹
	خرم‌آباد	۲۲۴۷۶۹	۷۵۵۵	۳۸۷۴۰	۲۵۰۱	۱۹۶۷	۵۶۰۲	۴۱۸۷	۲۸۹۶۶۴
۱۳۸۶	بروجرد	۴۳۷۸۷	۱۴۵۹۸	۵۶۵۳	۷۸۷	۷۰۰۵	۰	۰	۷۱۸۳۰
	خرم‌آباد	۲۱۲۳۷۰	۱۰۲۴۳	۳۷۴۹۳	۲۰۴۴	۵۱۶	۲۷۴۴	۸۵۶۸	۲۷۳۹۷۸
۱۳۸۷	بروجرد	۴۷۹۸۶	۱۵۳۱۵	۸۵۳۲	۸۰۲	۶۳۳۵	۰	۰	۷۸۹۷۰
	خرم‌آباد	۱۱۰۶۱۷	۱۱۹۶۵	۲۵۳۱۴	۲۵۸۲	۲۷۲	۴۱۱۷	۲۳۰۱۳	۱۷۷۹۳۴
۱۳۸۸	بروجرد	۴۴۲۹۱	۱۲۴۹۵	۱۸۵۴۳	۹۳۴	۹۰۷	۵۸۸	۳۳۸	۷۸۰۹۶
	خرم‌آباد	۱۱۴۹۱۶	۲۸۹۶۵	۳۱۸۷۲	۴۳۰	۱۰۵	۱۵۴۲	۶۷۵۳	۱۸۴۵۸۳
۱۳۸۹	بروجرد	۴۶۵۰۲	۱۳۶۷۳	۱۶۰۹۷	۷۴۰	۲۳۴۸	۳۰	۴۸	۷۹۴۳۸
	خرم‌آباد	۱۱۲۴۹۴	۱۸۵۱۱	۲۹۹۷۸	۳۵۴	۱۳۸۱	۱۰۹۹	۵۶۱۴	۱۶۹۴۳۱
۱۳۹۰	بروجرد	۵۳۲۲۳	۱۱۱۲۱	۱۶۳۹۰	۴۰۸	۸۳۰	۳۶	۱۲۰	۸۲۱۲۸
	خرم‌آباد	۱۱۶۵۵۳	۱۲۱۷۱	۲۳۲۶۷	۱۱۲	۱۲۶۶	۱۲۱۲	۵۵۴۴	۱۶۰۱۲۵
۱۳۹۱	بروجرد	۵۰۵۶۵	۸۳۵۵	۱۵۶۳۳	۲۹۴	۲۳۹۱	۵۷	۹۶	۷۷۳۹۱
	خرم‌آباد	۱۲۱۸۶۹	۱۱۱۵۰	۲۳۳۴۳	۲۴۹	۹۷۶	۴۹۲	۶۵۴۶	۱۶۴۶۲۵
۱۳۹۲	بروجرد	۴۵۸۵۰	۳۶۹۸	۱۴۸۲۴	۲۳۴	۹۵	۱۹	۱۶۴	۶۴۸۸۴
	خرم‌آباد	۱۳۳۵۰۹	۱۵۰۳۱	۲۴۷۴۱	۲۳۴	۳۵۱۳	۱۳۵	۴۹۹۵	۱۸۲۱۵۸

مأخذ: همان.

جدول ۲۱. میزان فروش نفت کوره در منطقه لرستان، نواحی خرم‌آباد و بروجرد، طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۲

سال	منطقه لرستان	حمل و نقل	نیروگاه	خانگی	جمع مترمکعب
۱۳۸۵	بروجرد	۵۶۰۰۲	۲۵۹۹	۰	۵۸۶۰۱
	خرم‌آباد	۱۹۴۵۹	۰	۰	۱۹۴۵۹
۱۳۸۶	بروجرد	۳۹۰۰۴	۱۶۱۶	۰	۴۰۶۲۰
	خرم‌آباد	۲۶۷۰۰	۴۳۹۳	۰	۳۱۰۹۳
۱۳۸۷	بروجرد	۵۵۶۵۱	۱۵۴۸	۰	۵۷۱۹۹
	خرم‌آباد	۱۸۸۹۲	۰	۴۹۴	۱۹۳۸۶
۱۳۸۸	بروجرد	۲۷۷۶۹	۲۰۸۹۵	۰	۴۸۶۶۴
	خرم‌آباد	۱۴۴۴۵	۰	۲۵	۱۴۴۷۰
۱۳۸۹	بروجرد	۴۵۷۵۲	۴۰۰	۰	۴۶۱۵۲
	خرم‌آباد	۱۹۰۴۵	۰	۰	۱۹۰۴۵
۱۳۹۰	بروجرد	۳۷۰۳۸	۰	۰	۳۷۰۳۸
	خرم‌آباد	۲۳۵۹۰	۰	۰	۲۳۵۹۰
۱۳۹۱	بروجرد	۲۶۵۴۳	۲۵	۰	۲۶۵۶۸
	خرم‌آباد	۲۵۰۶۲	۱۰۴	۷۸	۲۵۲۴۴
۱۳۹۲	بروجرد	۷۰۲۳	۰	۰	۷۰۲۳
	خرم‌آباد	۴۲۶۱	۰	۷۸	۴۳۳۹

مأخذ: همان.

۴. منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان قم

منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان طبق تصویب‌نامه شماره ۱۲۷۴۴۱/ت ۱۷۸۲۹ ک مورخه ۱۳۷۶/۱/۱۰ شورای عالی مناطق آزاد به وسعت ۲۰۰۰ هکتار تأسیس شد. «مؤسسه توسعه و عمران منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان» سازمان مسئول این منطقه است.

هدف اصلی از ایجاد منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان فراهم کردن مواد، ماشین‌آلات و کالاهای

نیم‌ساخته و توزیع آن بین واحدهای پراکنده در سطح کشور است.

نزدیکی به مراکز سیاسی، اقتصادی و تجاری کشور، استقرار ۶۰ درصد کل صنایع مهم کشور در شعاع ۲۳۰ کیلومتری این منطقه و نزدیکی آن به شهرهای بزرگ صنعتی، تولیدی و مصرفی مانند تهران، اصفهان، اراک، ساوه و قم و نیز عدم صدور مجوز احداث صنایع در شعاع ۱۲۰ کیلومتری شهر تهران که تمایل سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری در این منطقه را افزایش داده است، از جمله مزایای مهم این منطقه است. پیرو مکاتبات انجام شده در خصوص وضعیت قیمت حامل‌های انرژی در این منطقه، سرمایه‌گذاران فعال منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان در قالب قیمت‌های مصوب و نرخ‌های رسمی دولتی عمل می‌کنند.

۵. منطقه ویژه اقتصادی ارگ جدید بم

براساس بند «د» تبصره «۲۵» قانون برنامه پنج‌ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۷۲ به‌منظور پشتیبانی از تولیدات داخلی، توسعه صادرات غیرنفتی و ایجاد تحرک در اقتصاد منطقه‌ای به دولت اجازه داده شده در مناطقی از کشور که دارای پتانسیل هستند مناطق ویژه حراست شده‌ای را در مبادی ورودی و یا گمرکات داخلی ایجاد کند. منطقه ویژه اقتصادی ارگ جدید بم مالکیت کامل بخش خصوصی در بهمن‌ماه ۱۳۷۶ تأسیس شد. مشارکت و سرمایه‌گذاری در صنایع خودروسازی، قطعه‌سازی و صنایع وابسته به آن، صنایع فلزی، صنایع فرآوری و بسته‌بندی محصولات کشاورزی و انواع فعالیت‌های صنعتی دیگر که با توجه به ضوابط تعیین شده از سوی مدیریت منطقه ویژه مجاز تشخیص داده شده است.

این منطقه فاقد شبکه گاز برای تأمین سوخت مورد نیاز است لذا فعالان اقتصادی از گازوئیل و بنزین برای مصارف جاری و از طریق توزیع‌کنندگان رسمی و قیمت‌های مصوب سازمان‌های متبوع استفاده می‌کنند. برق مصرفی برای خطوط تولید از طریق شبکه برق سراسری کشور تأمین می‌شود و قیمت‌های مصوب وزارتخانه متبوع برای قیمت‌گذاری استفاده می‌شود. میزان برق مصرفی مورد نیاز این منطقه در شرایط پیک، معادل ۳۰ مگاوات است.

چالش‌های توسعه مناطق آزاد و ویژه اقتصادی

بررسی علل ناکارآمدی برخی از مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور در مقایسه با سایر کشورها نشان می‌دهد که علل ناکامی بعضی از مناطق آزاد که تعداد آنها از مناطق موفق به‌مراتب بیشتر است، عبارتند از: عدم توجه دولت به تغییر به‌موقع قوانین و آیین‌نامه‌های اجرایی براساس تحولات بین‌المللی، حاکمیت نظام اقتصاد دولتی در سرزمین اصلی و تقابل آن با ماهیت وجودی مناطق آزاد، فضای نامساعد حقوقی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی، ضعف مدیریت مناطق آزاد (وجود دیوان‌سالاری، وجود قوانین و مقررات دست‌وپاگیر موازی، دخالت عوامل خارج از مناطق آزاد و...) کمبود و گرانی نیروی کار ماهر، مکانیابی نادرست، عدم توجه به ویژگی‌های فراملی سرمایه‌گذاران خارجی و حساسیت آنها نسبت به تنش‌ها و بازدهی اندک و از همه مهمتر عدم موفقیت سیاست خارجی کشور.

یکی از عوامل بازدارنده توسعه مناطق آزاد و ویژه اقتصادی را می‌توان **قاچاق سوخت** دانست. پس از افزایش یکباره قیمت ارز در اواخر نیمه اول سال ۱۳۹۱ در کشور و با وجود اجرای گام اول قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، قاچاق سوخت به‌شدت افزایش یافت به‌طوری که حتی قاچاقچیان مواد مخدر نیز به قاچاق سوخت روی آوردند تا بتوانند از رهگذر اختلاف نرخ ارز و بالطبع اختلاف قیمت سوخت در داخل و خارج از مرزها سودهای کلانی را به جیب بزنند. اگرچه راهکارهای متعددی برای مبارزه با این

پدیده صورت گرفته اعم از تشکیل کارگروه مبارزه با قاچاق سوخت در شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی، اما هنوز شاهد قاچاق سوخت در کشور به‌ویژه در مرزهای جنوبی و غربی کشور هستیم.

در حال حاضر براساس اطلاعات واصله روزانه حدود ۲۰ میلیون لیتر سوخت از کشور قاچاق می‌شود. کشور از راه قاچاق سوخت ۲۰ میلیون دلار در روز و ۷ میلیارد دلار در سال از دست می‌دهد. از سوی دیگر، گازوئیل به کشور وارد می‌شود و قاچاقچیان بی‌محابا، آن را از خلیج فارس و قشم به کشتی‌های اماراتی می‌فروشند. تفاوت دو نرخ فوب خلیج فارس و ایران برای نفت‌گاز (گازوئیل) ۱۷،۲۴۰ ریال، نفت کوره ۱۱،۲۸۰ ریال و بنزین ۱۴،۵۰۰ ریال است. لذا با توجه به میزان بالای تفاوت نرخ داخلی و نرخ حاشیه خلیج فارس، قاچاق سوخت در این منطقه صرفه اقتصادی بالایی دارد.^۱

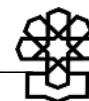
تعیین قیمت حامل‌های انرژی، از جمله بنزین، از سال‌های برنامه اول توسعه، به یکی از موضوعات حساس میان سیاستگذاران و دولتمردان تبدیل شده است و تعیین نرخ سالیانه بنزین و دیگر حامل‌های انرژی، وقت و انرژی زیادی را از دستگاه کارشناسی و مدیریتی کشور به‌خود اختصاص می‌دهد، در حالی که در بسیاری از اقتصادها، اساساً تعیین قیمت کالاها موضوع سیاستگذاری نیست.^۲

معمولاً تفاوت قیمت حامل‌های انرژی باعث می‌شود میزان زیادی از سوخت‌های اختصاص یافته این منطقه را به‌جای استفاده داخلی به کشورهایی همچون امارات به‌صورت قاچاق و با قیمت پایین‌تر در نرخ فوب خلیج فارس بفروشند، اما علاوه بر این نکته حائز اهمیت دیگر ترانزیت شدن سوخت‌های قاچاق شده از سایر نقاط کشور در استان هرمزگان است.

در این خصوص در جدول ۲۲ آمار فرآورده‌های نفتی مکشوفه در سال‌های ۱۳۹۲ تحویلی به انبارهای شرکت ملی پخش که توسط نیروهای کاشف شناسایی شده، آمده است. لازم به‌ذکر است همانطور که پیشتر نیز اشاره شد، آمار فرآورده‌های نفتی مکشوفه ارائه شده؛ شامل منطقه‌ای است که منطقه آزاد در بخشی از آن واقع شده است و تقسیم‌بندی و دریافت اطلاعات دقیق حریم منطقه آزاد با نوع منطقه‌بندی شرکت ملی پالایش و پخش متفاوت است، لذا آمار ارائه شده دقیق و قابل استناد ویژه منطقه آزاد نمی‌باشد.

۱. علی شمس اردکانی، حامد فرنام، «بررسی قیمت و قاچاق سوخت در مناطق آزاد»، عصر انرژی، فروردین‌ماه ۱۳۹۳.

۲. «طرح اصلاح بازار انرژی؛ بررسی تحولات بازار انرژی در ایران»، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، بهار ۱۳۹۳.

جدول ۲۲. آمار فرآورده‌های مکشوفه سال ۱۳۹۲ تحویلی به انبارهای شرکت ملی پخش توسط نیروهای کاشف

(ارقام به لیتر)

استان	منطقه	بنزین	نفت سفید	نفتگاز	نفتکوره	مجموع
آذربایجان شرقی						
آذربایجان غربی	ارومیه	۵,۹۹۱	۸۲,۵۹۹	۹۳۲,۵۵۲	۲۶,۰۰۰	۱,۰۴۷,۱۴۲
	میاندوآب	۳۹۰	۴۱,۰۰۲	۲۳۴,۸۱۴	۰	۲۷۶,۲۰۶
اردبیل						
البرز						
چهارمحال و بختیاری						
سیستان و بلوچستان	چابهار	۲۳,۷۸۰	۱۴,۰۰۰	۲,۰۲۹,۳۶۵	۲۳,۶۰۰	۲,۰۹۰,۷۴۵
	زاهدان	۳۹,۸۴۴	۲۲۶,۱۴۵	۲,۱۲۴,۵۳۱	۰	۲,۳۹۰,۵۲۰
قم						
کرمانشاه						
لرستان						
مرکزی (اراک)						
هرمزگان (بندرعباس)						
یزد						
مجموع						

مأخذ: همان.

عدم نظارت سازمان‌های متولی، تشدیدکننده قاچاق سوخت است. به‌عنوان مثال، شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی به بخش کشاورزی، حمل‌ونقل، صنایع و بخش‌های دیگر سوخت توزیع و می‌فروشد، اما متأسفانه به‌دلیل عدم نظارت این بخش‌ها، سوختی که باید در همان بخش مورد استفاده قرار گیرد از مسیر قانونی خود خارج می‌شود و از طریق استان هرمزگان قاچاق می‌شود. برخی از سوجدویان با برنامه‌های قانونی اقدام به قاچاق می‌کنند. این افراد سوخت را با نام کالای دیگر مانند روغن، حلال‌ها و یا شوینده‌ها و مواد شیمیایی بارگیری می‌کنند و در برنامه‌ها از عنوان بار برای آنها استفاده می‌شود درحالی که محموله‌ای که حمل می‌کنند سوخت مایع همچون نفت سفید، نفت‌گاز و بنزین است. به‌عنوان نمونه، بنا به اظهارات یکی از مسئولین شرکت پخش فرآورده‌های نفتی استان هرمزگان،^۱ در برنامه رسمی یک نفتکش با محموله ارسالی از استان قزوین به هرمزگان روغن سوخته نوشته شده بود درحالی که پلیس راه پس از بررسی متوجه شد که تانکر نفت‌گاز به‌جای روغن سوخته به سمت این استان ارسال شده است. بنابراین، نظارت بخش حمل‌ونقل در این خصوص بسیار ارزشمند خواهد بود هرچند که مسئولین این بخش معتقدند که نمی‌توان بار را مورد نظارت قرار داد. یکی از اقداماتی که از نیمه مردادماه سال جاری به‌منظور مقابله با قاچاق بنزین به عراق با پیشنهاد

کارگروه سوخت شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی صورت پذیرفته، تصویب قیمت هر لیتر بنزین به صورت تعادلی از ۲۴ هزار ریال (قیمت فوب خلیج فارس) به ۳۵ هزار ریال است.^۱ همزمان با تغییر و تحولات سیاسی در عراق طی چند ماه گذشته قاچاق سوخت به سمت این کشور افزایش یافته است. بنا به آمارهای غیررسمی، احتمالاً به طور متوسط روزانه ۳۰۰ تا ۳۵۰ هزار لیتر بنزین از ایران به عراق قاچاق شده است. از این رو، پس از اجرای طرح «منطقه‌ای کردن سهمیه بنزین»، در برخی از شهرهای مرزی استان کردستان، فروش بنزین با نرخ فوب خلیج فارس به قیمت تعادلی در مرز پرویز خان استان کرمانشاه در دستور کار قرار گرفت. به دلیل نبودن سوخت در جایگاه‌های اقلیم کردستان عراق، طرح منطقه‌ای کردن سهمیه بنزین در دو شهرستان بانه و مریوان اجرایی شده است.

البته در دولت نهم و دهم نیز به منظور ساماندهی و مدیریت مصرف گازوئیل، طرح عرضه سهمیه منطقه‌ای این سوخت مایع در سه استان کردستان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان عملیاتی شد که با اجرای آن متوسط مصرف روزانه گازوئیل در هریک از این استان‌ها بین ۲۰ تا ۲۵ درصد کاهش یافت.

نتیجه‌گیری

براساس ماده (۱۸) قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی نرخ حامل‌های انرژی مورد نیاز نهادها و مؤسسات دولتی برابر با نرخ مصوب دولتی جاری در همان منطقه خواهد بود. نتایج استعلام از وضعیت قیمتگذاری و نرخ‌های حامل‌های انرژی در مناطق آزاد و برخی از مناطق ویژه اقتصادی نشان می‌دهد که تعرفه‌ها براساس تعرفه‌های نزدیک‌ترین استان همجوار و نرخ مصوب دولت است. قیمتگذاری حامل‌های انرژی به‌عنوان اصلی‌ترین زیرساخت پویایی این مناطق، براساس مصوبات و قوانین دولتی صورت می‌گیرد. بررسی عوامل بازدارنده توسعه مناطق آزاد و ویژه اقتصادی بیانگر این است که حامل‌های انرژی به‌عنوان اهرم توسعه در صورت عدم توجه دولت در تغییر به‌موقع قوانین و آیین‌نامه‌های اجرایی براساس تحولات بین‌المللی، زمینه برای شکل‌گیری قاچاق سوخت در مناطق آزاد و مرزی کشور مهیا شده و سودجویی‌های کلانی به وقوع می‌پیوندد. از سویی قیمتگذاری حامل‌های انرژی متناسب با سیاست‌های اتخاذ شده از ناحیه دولت و سرزمین اصلی؛ در صورت افزایش قیمت‌ها به بالاتر از نرخ مصوب دولتی بر ناکارآمدی مناطق آزاد افزوده شده و سایر عوامل دیگر اعم از جذب سرمایه‌گذاری خارجی و توسعه اقتصادی منطقه نیز تحت تأثیر قرار خواهد گرفت. لذا به نظر می‌رسد در صورت ضرورت اصلاح قیمتگذاری حامل‌های انرژی در این مناطق لازم است قوانین و مقررات موجود مورد بازبینی و اصلاح قرار گیرد و به‌منظور ممانعت از وقوع قاچاق سوخت در این مناطق

سازوکارهای نظارتی مناسب دولتی و قضایی اجرا شود.

منابع و مأخذ

۱. شورای هماهنگی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی.
۲. بررسی چالش‌های مناطق آزاد ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰، شماره مسلسل ۱۷-۱۲۰.
۳. با نمایندگان مردم در مجلس نهم، مناطق آزاد و ویژه اقتصادی (کارکردها، چالش‌ها و الزامات)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، بهمن‌ماه ۱۳۹۰، شماره مسلسل ۱۰۶-۱۲۱.
۴. شمس اردکانی، علی و حامد فرنام. بررسی قیمت و قاچاق سوخت در مناطق آزاد، عصر انرژی، فروردین‌ماه ۱۳۹۳.
۵. شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی.
۶. «طرح اصلاح بازار انرژی؛ بررسی تحولات بازار انرژی در ایران»، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، بهار ۱۳۹۳.
7. Colliers International Advisors, Estonia
8. <http://www.freezones.ir>
9. <http://www.irEconomy.ir>
10. <http://www.epe.ir>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۹۱۷

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی وضعیت حامل‌های انرژی در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین: زهرا جعفری

ناظران علمی: محمدرضا محمدخانی، هوشنگ محمدی و فریدون اسعدی

متقاضی: سیدمهدی موسوی‌نژاد (نماینده دشتستان و عضو کمیسیون انرژی)

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی: _____

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۷/۱۵